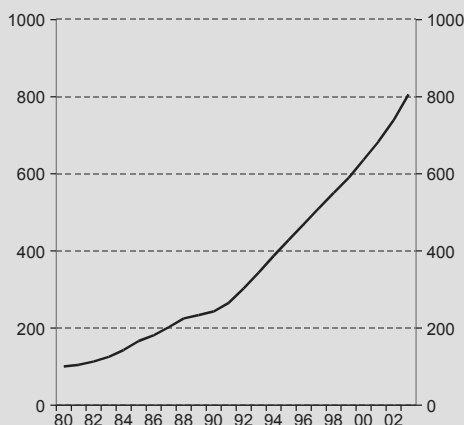

Kinas roll i världshandeln

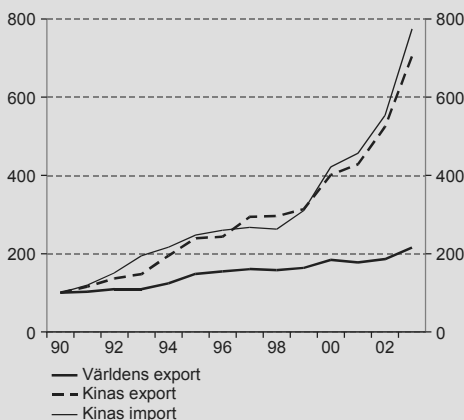
Kinas betydelse för den globala handeln har ökat kraftigt de senaste två decennierna. Medan världshandeln har stigit med i genomsnitt ca 7 procent per år mellan 1980 och 2003 har Kinas handel ökat med i genomsnitt 16 procent per år. Landets andel av den globala exporten har stigit från 1 procent 1980 till ca 6 procent 2003. Eftersom importökningen endast varit något lägre än exporttillväxten har nettoexporten bidragit mycket lite till den starka BNP-tillväxten på i genomsnitt 9,5 procent per år under samma period (se diagram 31 och 32).

Diagram 31 Kinas BNP
Index, 1980=100, fasta priser, US-dollar

Källor: IFS, EcoWin.

Diagram 32 Kinas och världens handel
Index, 1990=100, löpande priser, US-dollar

Källor: IFS, EcoWin.

Kinas exportuppgång är dock inte unik. Japan, Sydkorea och Malaysia hade exempelvis också en stark exporttillväxt under en lång period i samband med att industrialiseringen tog fart (se tabell 7). Kinas stora tillväxtpotential och anslutningen till WTO 2001 innebär att landets betydelse för världshandeln

och den globala ekonomin kan väntas fortsätta öka framöver.

Tabell 7 Genomsnittlig exporttillväxt

Årlig procentuell förändring, fasta priser, US-dollar.

	Period	Antal år	Procentuell förändring
Japan	1954–81	27	14,2
Sydkorea	1960–95	35	21,5
Malaysia	1968–96	28	10,2
Kina	1978–02	24	11,9
Nya industriländer	1966–97	31	13,1

Anm: Perioderna börjar då länderna hade en stark och oavbruten exportuppgång och slutar när det 3-åriga genomsnittliga medelvärdet understiger 10 procent.

Källa: International Monetary Fund, Working Paper WP/04/36.

Frizoner och utländska investeringar lade grunden för exporttillväxten

En förutsättning för den snabba exportutvecklingen i Kina har varit det massiva inflödet av utländska direktinvesteringar och utbyggnaden av infrastrukturen.

Inflödet av utländskt kapital startade efter 1978, om än i blygsam omfattning, när ekonomiska reformer började genomföras i Kina. Reformerna innebar bl.a. att ekonomiska utvecklingszoner började etableras, främst längs kustområdena. Dessa fick en mer liberal och marknadsekonomisk inriktning för att attrahera utländska investerare. Sedan dess har de utländska investeringarna, utrikeshandeln och utbyggnaden av infrastrukturen ökat markant i dessa zoner. Ett viktigt steg i denna utveckling var också att fullständigt utländskt ägande av företag tilläts fr.o.m. 1986. Den framgångsrika utvecklingen har medfört att frizonerna har utvidgats till fler provinser.

Även avregleringarna på handelsområdet har varit viktiga för den snabba investeringsutvecklingen. Tullarna på import har minskat (se tabell 8) och varor till processindustrin och utländska investeringar har undantagits helt från importtullar.

Tabell 8 Kinas importtullar

Medelvärde

1982	1992	1997	2002
55,6	42,9	17,6	12,3

Källa: International Monetary Fond, Working Paper WP/04/36.

Den ökade marknadsorienteringen och Kinas anslutning till WTO har bidragit till att direktinvesteringarna ökat. De utländska investeringarna var till en början inriktade på att utnyttja de mycket låga arbetskostnaderna för att producera varor för vidare export till andra länder. Detta belyses av att de utländska företagen 1990 svarade för ca 13 procent av den totala exporten medan deras andel hade ökat till 50 procent 2001.⁴ Tillsammans med en stigande utbildningsnivå har de ökade investeringarna bidragit till att produktiviteten har stigit. Kinas potentiella produktionstillväxt mellan 1990 och 1998 har uppskattats till ca 9 procent per år. Av detta beräknas 4,7 procentenheter bero på ökande kapitalstock, 0,7 procentenheter på arbetskraftstillväxt och 4 procentenheter på stigande s.k. total faktorproduktivitet. Den allt högre produktiviteten har gett utrymme för högre löner. Företagens investeringar och produktion har därför i allt högre grad också inriktats mot att möta den växande inhemska marknaden.

Kina blev, efter Frankrike, den näst största mottagaren av utländska direktinvesteringar under 2002, och passerade då USA. Sedan 1990 har de utländska direktinvesteringarna i Kina vuxit med i genomsnitt ca 30 procent per år och inflödet av de utländska direktinvesteringarna i Kina var 2002 i nominella termer nästan 14 gånger högre än i början av 1990-talet.

Det är främst andra länder i Asien som investerar i Kina. Av de totala utländska direktinvesteringarna till Kina 2001 kom mer än hälften (53 procent) från övriga Asien, främst från Hong Kong.⁵

Växande roll i den globala handeln

Kinas exporttillväxt var snabbare än importutvecklingen och landet har haft ökat överskott i handelsbalansen sedan 1994. Handeln har ökat starkast med andra länder i Asien och 2003 gick 50 procent av

Kinas totala export till denna region och ca 65 procent av den totala importen kom därifrån. Kina har därmed ett handelsunderskott gentemot Asien. Den relativt snabbare utvecklingen av exporten till USA och EU jämfört med importen därifrån har resulterat i att Kina har handelsöverskott gentemot dessa länder som helhet.

Tabell 9 Kinas export och import

Genomsnittlig årlig procentuell förändring respektive andelar i procent. Löpande priser i US-dollar

	Procent 1995-2003	Andelar 1995	Andelar 2003
<i>Export, total</i>	15,1		
Till USA	18,3	16,7	21,1
EU	18,8	12,9	16,4
Asien	12,5	62,1	50,8
Japan	10,1	19,2	13,6
Hong Kong	11,2	24,3	17,4
<i>Import, total</i>	16,3		
Från USA	10,0	12,3	8,2
EU	12,9	16,2	12,9
Asien	18,0	59,6	66,1
Japan	13,3	22,1	18,0
Hong Kong	4,2	6,6	2,7

Källa: National Bureau of Statistics China, EcoWin.

Handelns sammansättning har genomgått stora förändringar sedan början av 1980-talet. Då bestod importen till stor del av maskiner för uppbyggnaden av industrisektorn. Exporten bestod i början mestadels av textilier och andra produkter från den lättare tillverkningsindustrin. Produkterna har gradvis blivit alltmer sofistikerade och under perioden 1993 till 2003 har Kinas export av t.ex. avancerad elektronik stigit från 17 procent till 41 procent av den totala exporten.

En betydande del av Kinas import består av produkter som är avsedda för att bearbetas i Kina och därefter exporteras vidare. Denna förädlingsprocess med hög grad av specialisering mellan produktionsleden och mellan olika länder växte i Asien från början av 1990-talet till 1997, men har därefter stabiliserats. Så har till exempel den andel av importen som går vidare till förädling i Kina och därefter på export ökat från 35 procent i början av 1990-talet till 50 procent 1997.

Den snabba ekonomiska tillväxten har lett till att Kinas råvaruförbrukning har ökat markant. Kinas import av t.ex. olja steg med i genomsnitt ca 30 procent mellan 1999 och 2003 och bidrog där-

⁴ Se UNCTAD: World Investment Report 2003.

⁵ Se UNCTAD: World Investment Report 2003.

med med 1,7 procentenheter till den totala efterfrågeökningen av olja i världen på 4,5 procent. Konsumtionen av stål i Kina steg med inte mindre än ca 60 procent mellan 1999 och 2002, medan ökningen totalt i världen var ca 17 procent.

Effekter av inträdet i WTO

Kinas anslutning till WTO den 11 december 2001 innebär en fortsättning på den avregleringstrend som påbörjades i början av 1980-talet och som intensifierades under 1990-talet. Sedan 2000 är de flesta importvaror redan befriade från importavgifter. WTO-avtalet innebär att kvarvarande tariffer på importvaror sannolikt tas bort helt eller sänks i år. Tarifferna ska sänkas på industrivaror till i genomsnitt 9 procent och på jordbruksprodukter till i medeltal 15 procent. Avtalet innebär dessutom att importkvoterna skall vara eliminerade helt vid slutet av 2005.

För tjänstehandeln innebär anslutningen till WTO betydligt större förändringar. Utländska företag får tillträde till sektorer som telekommunikation, finansiella tjänster inom bank- och försäkringsväsendet och turism. Senast i slutet av 2006 skall utländska företag ha getts frihet att distribuera i stort sett alla varor och tjänster inom Kina.

WTO-avtalet innebär också att Kinas export gynnas då tillträdet till exportmarknaderna ökar eftersom kvoter för kinesiska varor kommer att lyftas bort.

En av de största vinsterna för Kina med inträdet i WTO kan vara att den därigenom ökande konkurrensen skyndar på de inhemska reformerna.⁶ På sikt bidrar det till ökad effektivitet och därmed till välfärdsvinster. Vidare kommer troligen de utländska direktinvesteringarna öka till följd av förbättrade regler för företagen och ökad transparens.

WTO-avtalet kommer att bidra till att den kinesiska specialiseringen fortsätter. De länder vars produktion kompletterar den kinesiska kommer att gynnas av en ökad export. Många länder kommer även att kunna dra nytta av ökade investeringar i Kina inom tjänstesektorn och av den ökade tillgången till Kinas jordbruksmarknader.

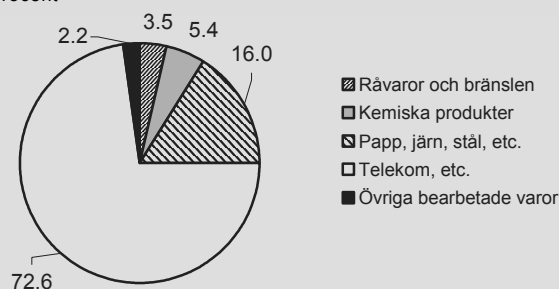
För mindre utvecklade länder, som ofta är konkurrenter till Kina, kan Kinas WTO-avtal leda till en svagare exportutveckling och ett minskat inflöde av utländska direktinvesteringar och därmed till en

sämre ekonomisk utveckling. De länder som har starka band med Kina, kan dock komma att påverkas positivt av den starkare ekonomiska utvecklingen i Kina och den ökande handeln.

Sveriges handel med Kina

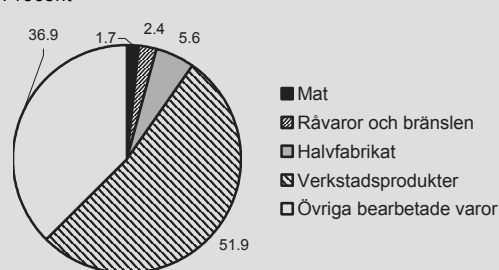
Sveriges handel med Kina har också stigit snabbt. Sverige har överskott i varuhandeln med Kina sedan 1995, men nettot minskar eftersom importen från Kina vuxit betydligt snabbare än den svenska exporten till Kina under senare år. Under perioden 1995-2003 ökade importen med i genomsnitt ca 24 procent per år, medan exporten steg med 12 procent per år. Sverige exporterar till en stor del produkter inom telekom medan tekoproducter är viktiga importvaror. Kinas andel av Sveriges export har stigit från 1,5 procent år 1995 till 2,2 procent 2003. Andelen av importvaror som kommer från Kina har under samma period stigit från 0,6 till 2,3 procent. Sverige möter dessutom en ökad konkurrens från Kina på de internationella marknaderna och den kinesiska hemmamarknaden, vilket avspeglas i att Kinas vikt i KIX (se fördjupningsrutan "KIX – ett bredare växelkursindex för kronan med färskvikt") har ökat från 1,5 1995 till 4,0 procent 2003.

Diagram 33 Sveriges export till Kina 2003
Procent

Källa: Sveriges Exportråd, Sverige.

Diagram 34 Sveriges import från Kina 2003
Procent

Källa: Sveriges Exportråd, Sverige.

⁶ Se International Monetary Fond, Working Paper WP/04/36.